

clear public policy that is guided by the principles of sustainable development: applies modern traditions of urban planning, adapts infrastructure to climate change, takes into account the interests of local communities and makes travel accessible to all [3].

Traveling within the country during the war is important, because it is an aspect of normal life. This has a two-way effect: personal emotional and/or physical recovery, support for the local economy, motivation of local residents to rebuild their settlements and unite in order to quickly cope with the consequences of the war. It is equally important to participate in public discussions and project monitoring, because this is what determines the transparency of investments and what the result will be. Entrepreneurs can develop existing or create new tourist opportunities for their community, attract investment, and use free or subsidized training opportunities.

There is a growing interest in Ukrainian Cultural Heritage in the world, so we should not miss this opportunity to find, preserve, rethink and properly present it not only to foreign audiences, but also to Ukrainians.

References

Державне агентство розвитку туризму України. Динаміка податкових надходжень від регіонів за три квартали 2023 року. URL: <https://www.tourism.gov.ua/blog/dinamika-podatkovih-nahodzhen-vid-regioniv-za-tri-kvartali-2023-roku> [Accessed 16 November 2023]

Tourism in Bosnia and Herzegovina: In-depth Analysis. Center of Excellence for Evaluation and Policy Research March, 2022. URL: https://www.efsa.unsa.ba/ef/sites/default/files/peer_sebs_tourism_report_clean_2022.04.05.pdf [Accessed 19 November 2023]

Tourism Recovery and tourism for recovery. URL: <https://ukrainer.net/turyzm-vidnovlennia/> [Accessed 29 November 2023]

УДК 338.246.88

Аракелова Інна,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри маркетингу та туризму,
Маріупольський державний університет
iarakelova@mdu.in.ua
<https://orcid.org/0000-0001-9582-793X>

ВИКОРИСТАННЯ ПОЛЬСЬКОГО ДОСВІДУ РЕНОВАЦІЇ ТЕРИТОРІЙ У СТРАТЕГІЇ ПОСТВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ

У даний час Україна стоїть перед низкою складних завдань, пов'язаних з майбутнім поствоєнним відновленням національної економіки, деокупованих територій та соціальної інфраструктури. При цьому однією з ключових проблем виступає необхідність забезпечення сталого та збалансованого розвитку промислово-орієнтованих територій, які на сьогодні частково або повністю окуповані російською федерацією та зазнали значних руйнувань.

Проблема відновлення та розвитку промислових регіонів є актуальною для багатьох країн, які стикаються з викликами деіндустріалізації та змінами внаслідок впливу геополітичних подій. Для України в даному контексті, ефективним є запозичення досвіду найближчих Європейських країн. Особливої актуальності в аспекті поствоєнного відновлення промислових регіонів набуває дослідження досвіду впровадження стратегії реновації промислових регіонів Польщі, зокрема регіону Сілезія, до якого відносяться Нижньосілезьке, Опольське, Сілезьке та частина Любуського воєводства. Польща, яка успішно здійснила

трансформацію своїх промислових регіонів в драйвери економічного зростання та сталого розвитку, може слугувати важливим джерелом вивчення та практичного використання цього досвіду для України [1]. Основна проблема запозичення даного досвіду полягає в практичному впровадженні і адаптації його до українських умов та специфіки промислових регіонів з метою формування стійкого та конкурентоздатного середовища, ефективного економічного відновлення та підвищення якості життя населення.

Польський досвід реновації промислових регіонів можна успішно використовувати в кількох регіонах України, де існує проблема структурної залежності від вугільної або важкої промисловості, і де є потреба в модернізації та диверсифікації економіки. Крім того, первинно застосування такого досвіду повинно стосуватися тих областей, які найбільше постраждали внаслідок військових дій. До них можна віднести Донецьку, Луганську, частково Запорізьку, Харківську та Дніпропетровську області [2].

Зокрема, впровадження польського досвіду реновації перш за все стосується Донецької та Луганської областей, як регіонів з найбільшою концентрацією важкої промисловості, вугільної та хімічної галузей економіки України, які зазнали дуже значних руйнувань виробничої бази та інфраструктури внаслідок війни. Польський досвід реінтеграції промислових областей та розвитку інновацій в цих областях може бути цінним, зокрема для створення нових ринків і розвитку високотехнологічних галузей на засадах використання та вдосконалення існуючої промислової інфраструктури.

В другу чергу досвід реновації варто впровадити в Запорізькій та Дніпропетровській областях, у яких сконцентрована важка промисловість, зокрема металургія, що відіграє важливу роль в інноваційному перетворенні. Запозичення досвіду трансформації промислових підприємств може допомогти впровадити ефективніше управління, модернізувати виробництво та залучити інвестиції до нових галузей.

Крім того, варто згадати Харківську та Кіровоградську області – дані регіони також мають суттєвий потенціал для розвитку нових галузей, таких як сільське господарство, зелені технології та харчова промисловість. Саме тому досвід Нижньосілезького та Опольського воєводств Польщі щодо розвитку сільських територій та інноваційної інфраструктури може бути корисним для створення стійких регіональних економік [3].

Водночас необхідно зазначити, що для практичного впровадження програм реновації зазначених регіонів необхідно розробити індивідуальні стратегії для кожного з них, враховуючи його потенціал, потреби та особливості. При цьому важливо активно співпрацювати з місцевими громадами та приватним сектором з метою залучення додаткових інвестицій в інновації та освіту, що дозволить зміцнити конкурентоспроможність регіонів та сформує можливості їх розвитку в напрямку сталого економічного зростання. Крім того, запозичення польського досвіду також демонструє важливість відмови від сировинної залежності та концентрацію на інноваціях та новітніх технологіях, які можуть створити конкурентоспроможні галузі та нові можливості для регіонального зростання й розвитку.

Для реалізації стратегії післявоєнного відновлення України та реновації промислових регіонів необхідно врахувати наступні позиції, на основі яких здійснюватиметься трансформація регіональних економічних систем:

1. Галузева диверсифікація, котра передбачає необхідність розвитку нових галузей, які не тільки зменшать залежність від важкої промисловості, але й забезпечать масштабне створення робочих місць в сучасних індустріях, таких як високотехнологічні галузі, інновації та сфера послуг.

2. Збільшення інвестицій в інновації та освіту, що покликане всебічно сприяти розвитку наукових досліджень та впровадженню технологічних інновацій на засадах використання кваліфікованої робочої сили та стимулювання інноваційного розвитку.

3. Інфраструктурні проекти – рекомендується застосувати досвід розвитку транспортної, логістичної та енергетичної інфраструктури Сілезького воєводства, котрий орієнтований на підтримку розвитку високотехнологічних галузей на засадах забезпечення доступу підприємств до нових ринків.

4. Стале використання природних ресурсів – необхідно звертати особливу увагу на сталу експлуатацію природних ресурсів, яка дозволить трансформувати частину існуючих підприємств у інноваційні кластери, що функціонують у сфері зелених технологій. В даному аспекті особливого значення набувають заходи щодо відновлення довкілля, особливо, зважаючи на значне забруднення небезпечними предметами територій внаслідок військових дій.

5. Модернізація промислових об'єктів на засадах впровадження технологічних та екологічних стандартів Європейського Союзу для підвищення продуктивності та зменшення впливу на довкілля. Оскільки реалізація такої модернізації передбачає необхідність застосування інноваційних технологій, то це не лише призведе до вдосконалення виробничої бази, але й дозволить частині нових інноваційних підприємств самостійно розробляти та реалізовувати технологічні принципи, засновані на нових вимогах.

Загалом зазначені пропозиції сукупно можуть допомогти у формуванні стратегії повоєнного відновлення України на засадах модернізації та диверсифікації промислових регіонів, сприяючи сталому розвитку та підвищенню конкурентоспроможності країни.

Досвід реновації територій має велике значення для України, особливо у зв'язку з тими викликами, які стоять перед країною. Зокрема, маса знищених внаслідок війни промислових об'єктів та виробничої бази, особливо Луганської та Донецької областей, уже створили значні економічні та соціальні проблеми. Майбутня реновація допоможе переорієнтувати та модернізувати економіку цих регіонів для того, щоб відновити втрачену інфраструктуру, створити нові робочі місця та підтримати належний рівень їх економічного розвитку. Врахування польського досвіду реновації у сфері вуглевидобування дозволить уникнути повторення помилок і забезпечити стійке та інклюзивне відновлення, що враховує потреби громад та приватного сектору [4]. Акцентуючи увагу на екологічному аспекті реновації, Україна може використовувати сучасні стандарти та зелені технології для сталого використання природних ресурсів та відновлення довкілля. У цій ситуації досвід реновації стає необхідним для створення плану післявоєнного відновлення та соціальному розвитку України.

Таким чином, приходимо до висновку, що запозичення польського досвіду реновації промислових регіонів Сілезії насправді може стати важливим компонентом стратегії післявоєнного відновлення України. Польська модель показала, що комплексний підхід, який включає диверсифікацію економіки, інвестиції в інновації, освіту та інфраструктуру цілком може допомогти українським індустріальним регіонам трансформувати свою економіку та забезпечити умови для досягнення цілей сталого розвитку. При цьому важливо враховувати специфіку та потреби України, але загалом польський досвід може надати цінні практичні рекомендації щодо успішного відновлення та модернізації українських промислових регіонів. Сілезія [3] реалізувала цей процес, що може стати яскравим прикладом для України в контексті майбутніх реформ та відновлення промислових областей після завершення війни. Проте, як свідчить практика, застосування успішного досвіду реновації дає змогу здійснити

процес відновлення у відносно стислі терміни та досягти мети щодо відновлення економічної потужності країни.

Список літератури

Baron, M. Regionalna polityka miejska województwa Śląskiego. Projekt. Katowice: Zarząd Województwa Śląskiego, 2001. 116 p.

Чалюк Ю. О. Глобальні соціально-економічні наслідки російсько-української війни. *Економіка та суспільство*. 2022. №37.

Hetmańska, S. Poziom rozwoju społeczno-gospodarczego regionu śląskiego na tle województw Polski-analiza statystyczna. *Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu. Ekonometria*. 2005. №15 (1096 Zastosowania metod ilościowych). P. 250–260.

Pohrishchuk B., Kolomiiets T., Chaliuk Y., Yaremko I., Hromadska N. Modeling the Application of Anti-Crisis Management Business Introduction for the Engineering Sector of the Economy. 2023. *International Journal of Safety & Security Engineering*. Vol. 13(2). Pp. 187–194.

УДК 338.48

Балабаниць Анжеліка,
доктор економічних наук, професор,
професор кафедри маркетингу та туризму
Маріупольський державний університет
a.balabanits@mdu.in.ua
<https://orcid.org/0000-0001-8009-119X>

ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО ТУРИЗМУ ПІСЛЯ ВІЙНИ

Війна в Україні стала величезною трагедією в житті українського народу. Вона катастрофічно вплинула на світову економіку та міжнародний туристичний ринок. Найбільшими викликами для туристичної сфери України під час військового стану стали:

1. Складна безпекова ситуація, Військові дії на території України призвели до посилення нестабільності та загрози безпеці. Це значно вплинуло на рішення туристів щодо відвідування країни, особливо її прикордонних та конфліктних регіонів.

2. Закриття повітряного простору. Війна та пов'язані з нею санкції безпосередньо вплинули на авіаційну галузь, яка повільно відновлювалася після пандемії. Цілком зрозуміло, що всі міжнародні логістичні маршрути, що проходять територією України, зараз не функціонують. Втім, від цієї війни постраждав не тільки український авіаринок. За даними Всесвітньої туристичної організації, кількість авіарейсів через війну в Україні впала найбільше у таких країнах: Молдова (-69%); Словенія (-42%); Латвія (-38%); Фінляндія (-36%); Чехія(-35%) [1].

3. Порушення логістики. За даними досліджень, які Kyivstar Business Hub проводив у 2022 та 2023 роках, серед першорядних чинників втрати бізнесу після початку війни 43% українських компанії сфери обслуговування вказали саме порушення логістичних ланцюгів [2].

4. Виїзд значної кількості громадян закордон у якості біженців, За даними Агентства ООН у справах біженців, станом на 21 листопада 2023 р. близько 6,3 млн українців, які виїхали з країни на початку повномасштабної війни, досі лишаються за кордоном. Із них понад 5,9 млн зараз перебувають у Європі. Кількість внутрішніх переміщених осіб (ВПО) в самій Україні оцінюють у 4,9 млн людей [3].